

Eu:n palkitsema itsenäinen
asumismuoto vaikeavammaisille:

Oma koti, yhdistyksen avustajat

● Oma koti mutta yhteiset avustajat on toiminta-ajatuksena helsinkiläisellä asumispalveluyhdistyksellä, jonka konsepti on palkittu toisella palkinnolla Eu:n vammaisprojektikilpailun sosiaalisen integraation sarjassa. Yhdistys mahdollistaa itsenäisen asumisen yhdeksälle vaikeasti liikuntavammaiselle ihmiselle, jotka tarvitsevat käytännössä mahdollisuutta avustajaan 24 tuntia vuorokaudessa.

Ruoholahden kanavan rannalla sijaitseva Asunto-osakeyhtiö Helsingin Laivapoika on arkkitehti Pekka Helinin käsialaa. Valmistuttuaan se valittiin vuoden betonirakennukseksi.

Ruoholahden asumispalveluyhdistys RASPY ry sai alkunsa Helsingin opiskelija-asuntosäätiön HOAS:in Katajanokan kohteen tiloissa toimineesta asuntolasta, joka oli tarkoitettu opiskeleville vaikeavammaisille nuorille:

– Kun ensimmäiset vaikeavammaiset opiskelijat alkoivat päättää opintojaan 80-luvun loppupuolella, heräsi kysymys, minne asumaan Katajanokan jälkeen: passiivoiva laitosasuminen ei innostanut, eivätkä itsenäistyneet nuoret halunneet palata vanhempiensa luokse, muistelee RASPYn hallituksen puheenjohtaja Tuomo Markelin.

Palveluasumisryhmätkin oli toki jo silloin keksitty, mutta niiden alkuperäisessä muodossa niihin liittyi paljon ongelmia: – Palveluasumisryhmiä syntyi Helsin-

– Olen halunnut panostaa kunnan keittiöön, koska rakastan hyvää ruokaa, sanoo RASPYn hallituksen puheenjohtaja Tuomo Markelin.

Uusi vaihtoehto asumiseen: RASPY

kiinkin muutamia, kun vuonna 1988 voimaan tullut vammaispalvelulaki antoi vaikeavammaiselle henkilölle mahdollisuuden palkata henkilökohtaisia avustajia, joiden palkan kunta maksoi mutta joiden työnantajana vammaisen itse toimi. Avustajan jakaminen johti kuitenkin vaikeisiin ongelmatilanteisiin esimerkiksi vakuutusten osalta: jos avustaja joutui työtaturman uhriksi jotakuta toista kuin varsinaista työnantajaansa avustajansa, kenen vakuutuksesta vahinko korvataan?

Lisäongelmia aiheuttivat itse asunnot: – Yhteistyössä Helsingin kaupungin sosiaalitoimen kanssa toteutetut asunnot rakennettiin yleisellä invarantoluksella, jonka lähtökohdana on kuvitelma, että olisi jokin keskimääräisvammaisen, jolle mitoitettu asunto palvelisi kaikkia vammaisia. Todellisessa elämässä näin ei tietenkään juuri koskaan ole laita. Niinpä palveluasumisryhmienkin upouusiin asuntoihin jouduttiin heti tuoreeltaan tekemään kalliita remontteja, koska ne eivät soveltuneet todellisten käyttäjiensä tarpeisiin.

Yhdistysmuoto ratkaisee ongelmat

RASPYn toiminta-ajatus eliminoi kuitenkin molemmat kompastuskivet: – Meillä avustajat ovat yhdistyksen palkkalistoilla, jolloin vakuutusongelma vältetään. Samaten meillä lähdettiin alun alkaenkin liikkeelle siitä ajatuksesta, että jokaisen asukkaan tulee itse päästä vaikuttamaan siihen, että hän saa juuri omien tarpeidensa mukaan räätälöidyn asunon.

RASPY päätyikin alusta alkaen etsimään sopivaa uudiskohdetta:

- Meille tarjottiin ensin Vuosaarta. Kaupunginosa sijaitsee kuitenkin kaukana keskustasta, aivan Sipoon rajalla, eikä sinne silloin ollut edes metroa. Emme voineet hyväksyä tarjousta, koska vammaisen on mielestämme pa-ras asua lähellä keskustaa, missä on parhaat liikenneyhteydet, monipuoliset palvelut ja paljon mahdollisia työpaikkoja.

Huomio kiintyi nopeasti uuteen Ruoholahden alueeseen, jota oltiin rakentamassa aivan ydinkeskustan kylkeen:

- Mielenkiintoa lisäsi entisestään se, että alueelle pääsee metrolla, joka on pyörätuolilla liikkuvalla ehdottomasti paras julkinen matkustusmuoto. Ruoholahti on myös aivan uusi asuntoalue, joten laskimme, et-tä siellä liikuntavammaiset on otettu ym-päristösuunnittelussakin tavallista paremmin huomioon.

Lopulta sopiva kohde löytyi Asunto-osakeyhtiö Helsingin Laivapojasta:

- Se on sekayhtiö, jossa on paitsi omistusasuntoja myös kaupungin vuokra-asuntoja. Tämä oli yhdistyksellemme tärkeää, sillä osa halusi oman kodin, osa taas piti parempana vuokra-asumista. Talo on hevosenkengän muotoinen, ja yhdistyksemme jäsenet ovat sijoittuneet puoliksi A- ja puoliksi F-portaaseen, jotka sijaitsevat talon avopäädyssä lähes vierekkäin. Näin avustajilla, joille löytyi sosiaalitulat F-portaasta, on lyhyt matka kaikkien avustettavien luokse.

Talon on piirtänyt arkkitehti **Pekka Helin**:

- Sama mies on suunnitellut esimerkiksi Nokian pääkonttorin. Hän suhtautui alusta asti tarpeisiimme hyvin ymmärtäen ja tuli paljon vastaan. Pidimme monta palaveria hänen ja sähkösuunnittelijan kanssa. Esimerkiksi oman asuntoni olen tietoisesti halunnut sellaiseksi, että voin tarvittaessa myydä sen kenelle hyvänsä: keittiö on aivan normaali keittiö, koska en kuitenkaan pystyisi itse siellä mitään tekemään, ja pistorasiat ovat aivan normaalilla korkeudella, sillä en missään nimessä pystyisi niitä muutenkaan käyttämään. Itse asiassa invamitoitetut pistorasiat ovat sisustamisen kannalta hyvin hankalia, koska 40 senttiä on juuri se korkeus, jolla esimerkiksi sohvan istuinosa sijaitsee: invamitoitetussa asunnossa ei huonekaluja saa koskaan kiinni seinään.

Lähes ainoa näkyvä ero onkin ovimootori:

- Lisäksi renkaaseemme kuuluvissa asunnoissa on yhteinen sisäpuhelinjärjestelmä ja esimerkiksi valokatkaisijat on pudotettu parikymmentä senttiä, paljastaa Markelin.

Julkisissa tiloissa esteettömyys näkyy siten, että ulko-ovissa ja A-portaan hississä on ovimootorit; F-portaan hissi on liukuovellinen. Lisäksi yksi taloyhtiön saunoista on sellainen, että sitä voivat käyttää kaikki:

- Esteettömyys ei juurikaan lisännyt budjetoituja rakennuskustannuksia, vaikka joitakin yksilöllisiä pintamateriaali-muutoksia lukuun ottamatta kaikki ratkai-

Tuomo Markelin, RASPYn puheenjohtaja.

sut ovat sisältyneet taloyhtiön rakennuskustannuksiin, iloitsee Markelin ja muistuttaa, että esimerkiksi ovimootoreista hyötyvät kaikki talon asukkaat.

Parasta sosiaalista integraatiota

RASPYn jäsenet on otettu uudessa ympäristössä erittäin hyvin vastaan:

- Talon asukkaiden enemmistö on aivan tavallisia perheitä, ja yhteiselo on sujunut erittäin hyvin. Minusta tämä on sosiaalista integraatiota parhaimmillaan, kehuu Markelin, joka on toiminut pitkään myös koko taloyhtiön hallituksen puheenjohtajana.

Samassa talossa toimii myös pieni kehitysvammaisten asuntola Ruohola:

- Sillä ei kuitenkaan ole meidän kanssamme juuri mitään tekemistä. Joskus he kuitenkin käyttävät korvausta vastaan yhdistyksemme avustajien päivätyöpalveluja.

RASPYlaisten asuminen on niin lähellä "normaalia" asumista kuin suinkin:

- Olemme halunneet kauas kaikesta laitos- tai asuntolamaisuudesta. Niinpä kukin meistä elää omassa kodissaan omaa elämäänsä eikä meillä ole muuta yhteistä kuin avustajat. Esimerkiksi yhteisiä ruokailuja tai yhteisiä tiloja meillä ei siis ole.

Myös Ruoholahti asumisympäristönä tyydyttää:

- Kun Mechelininkadun reunakivetyksetkin korjattiin, täällä on enää muutama katutason liikehuoneisto, joissa on häiritsevä korkea kynnykset, Markelin summaa. Avustajia yhdistyksellä on 11:

- Neljä kerrallaan on työläämmässä eli aamuvuorossa. Iltavuorossa on 2-3 ihmistä siten, että yksi jatkaa vähän myöhemmään. Yöllä päivystää yksi henkilö.

Avustajista yksi toimii porukan esimiehenä vähän isommalla palkalla:

- Tällä saavutetaan se etu, etteivät yhdistyksen jäsenet itse joudu käyttä-

mään aikaansa työvuorolistojen laatimiseen, sijaisten hankkimiseen ja muuhun sellaiseen hallinnolliseen rutiiniin. Kun yhdistyksen palkka- ja muusta kirjanpidostakin huolehtii tilitoimisto, voivat asukkaat elää tältäkin osin normaalia, rasisitteista vapaata elämää.

Vain uusien avustajien palkkaamisesta ja muista isoista asioista päättää yhdistyksen hallitus:

- Siihen kuuluu 3-4 jäsentä kerrallaan, mutta näitäkin tehtäviä olemme pyrkineet kierrättämään, jotta ne eivät rasisittaisi samoja jatkuvasti. Henkilökohtaisesti olen toisaalta sitä mieltä, että hallitustyöskentely on myös hyödyllistä: siinä saa korvaamatonta kokemusta asioiden hoidosta.

Ostopalveluna kaupungille

Kaupungin suuntaan RASPY toimii yksityisenä palveluntuottajana:

- Laadimme joka vuosi budjetin, jonka Helsingin kaupungin eteläinen sosiaalikeskus hyväksyy. Yhteistyö sosiaalikeskuksen kanssa on ollut hyvää: he ovat nähneet, kuinka edullisesti me pystymme tuottamaan laadukkaita palveluita: meillä vuorokausihinta jää alle 600 markan, kun se esimerkiksi vanhusten palveluyksiköissä on keskimäärin 700 markkaa.

RASPYn toiminta-ajatus onkin herättänyt ansaittua ja jopa kansainvälistä kiinnostusta:

- Varsinkin palkintojen myötä meillä on käynyt todella paljon ihmisiä ja ryhmiä tutustumassa sekä kotimaasta että ulkomailta. Eu:n HELIOS II -kilpailun kansallisen sarjanhan me voitimme omassa luokassamme.

Kiinnostus on poikunut paljon hyvää itse hankkeelle:

- Esimerkiksi opiskelijaryhmiä meillä käy todella paljon. Niinpä meidän onkin ollut todella helppo saada esimerkiksi avustajia: olemme rekrytoineet heitä yleensä työvoimatoimistosta mutta myös suoraan alan oppilaitoksista. Myös pysyvyys ja työtyytyväisyys on ollut hyvä.

Yhdistyksen jäseniksikin on ollut tunkua:

- Emme kuitenkaan halua kasvattaa jäsenmäärää nykyisestä, koska se merkit-sisi lisähenkilökunnan palkkaamista. Emme myöskään halua paisuttaa tätä isoksi, laitospaiseksi järjestelmäksi, toppuuttelee Markelin. - Eri asia on, jos joku nykyisistä asukkaista muuttaa pois. Silloin yhdistyksen hallitus hyväksyy tilalle uuden jäsenen.

Itse ideaa Markelin toki suosittelee varauksettomasti:

- Se on kenen hyvänsä vapaasti hyödynnettävissä. Olemme laskeneet, että seitsemän jäsentä on minimimäärä, jolla tämä toimii, ja yhdeksän on käytännössä maksimi, johon kannattaa mennä. □

Teksti ja kuvat:
PEKKA HUOLMAN